

**WYNIKI INWENTARYZACJI PRZYRODNICZEJ W GRANICACH
DZIAŁEK O NR EWID. 1/1, 2/1 WRAZ ZE 100 M STREFĄ
BUFOROWĄ**

miejsowość: Dębiny Osuchowskie

gmina: Mszczonów

powiat: żyrardowski

województwo: mazowieckie

Waloryzacja florystyczna terenów przekształconych w wyniku eksploatacji kopalin w Dębinach Osuchowskich

Badania florystyczne przeprowadzono w graniach działek o nr ewid. 1/1 i 2/1 wraz ze 100 m strefą buforową. Kontrole terenowe zrealizowano w miesiącach: kwiecień, czerwiec oraz wrzesień. Dokumentację fotograficzną wykonano w czerwcu. W celu rozpoznania gatunków roślin występujących w opisywanym rejonie na pieszo skontrolowano cały obszar badań.

Celem prac terenowych była ocena obecnych na tym obszarze zbiorowisk roślinnych, gatunków flory i fauny oraz sprawdzenie terenu pod kątem występowania grzybów, ze zwróceniem szczególnej uwagi na te elementy świata przyrody, które posiadają charakter dominujący w krajobrazie badanego terenu oraz na gatunki i siedliska ważne z przyrodniczego i sozologicznego punktu widzenia (gatunki i siedliska chronione). Podczas kontroli terenowej wykonano dokumentację fotograficzną.

Poniżej zamieszczono charakterystykę zbiorowisk roślinnych występujących na terenie planowanej inwestycji oraz w najbliższym jej sąsiedztwie.

Szata roślinna opisywanego terenu jest bardzo uboga zarówno pod względem gatunkowym jak i pod względem stopnia pokrycia terenu. Tworzą ją:

- samosiejki roślin drzewiastych (głównie są to gatunki drzew: brzoza, sosna, robinia akacjowa, topola, dzika grusza, wierzba, dąb)

Fot. 1. Fragment terenu inwestycji porośnięty samosiejkami drzew. W tle dojrzały drzewostan występujący poza granicami złoża „Dębiny Osuchowskie 1” (fot. własna)

Fot. 2. Fragment terenu złoża „Dębiny Osuchowskie 1. Widok w kierunku zachodnim na występujące poza terenem złoża tereny rolne. W oddali widoczne tereny leśne (fot. własna)

- rośliny niskie, pospolite, powszechnie występujące w kraju, które na terenie inwestycji występują w towarzystwie traw i wówczas pokrywają większe płaty terenu lub jako pojedyncze rozproszone egzemplarze, odsłaniając podłoże. Występują tu gatunki roślinności ruderalnej, synantropijnej, charakterystyczne dla terenów przekształconych i użytkowanych przez człowieka – uprawy rolne, eksploatacja kopalin, zabudowa mieszkaniowa itp. Wymienić tu należy następujące gatunki roślin: rumian polny (*Anthemis arvensis*), ostrożeń polny (*Cirsium arvense*), oset (*Carduus*), bylica piołun (*Artemisia absinthium*), jeżyna (*Rubus*), podbiał pospolity (*Tussilago farfara*), konyza kanadyjska (*Conyza canadensis*), nawłóć pospolita (*Solidago virgaurea*), komosa biała (*Chenopodium album*), mniszek pospolity (*Taraxacum officinale*) wiesiołek dwuletni (*Oenothera biennis*), krwawnik zwyczajny (*Achillea millefolium*).

Fot. 3. Niewielki fragment terenu inwestycji pokryty roślinnością (fot. własna)

Podczas inwentaryzacji florystycznej, dokumentowany teren sprawdzono również pod kątem występowania grzybów. Grzyby mogą występować w różnych typach siedlisk. Jednak najwięcej gatunków grzybów występuje w siedliskach zacienionych, wilgotnych, zasobnych w martwą materię organiczną. Warunki takie występują głównie w lasach. Na terenie objętym inwentaryzacją nie zidentyfikowano żadnych gatunków grzybów ani miejsc, które mogłyby świadczyć o ich występowaniu.

Waloryzacja faunistyczna terenów przekształconych w wyniku eksploatacji kopalin w Dębinach Osuchowskich

Obserwacjami faunistycznymi objęto obszar w granicach działek o nr ewid. 1/1 i 2/1 wraz ze 100 m strefą buforową. Kontrole terenowe zrealizowano w miesiącach: kwiecień, czerwiec oraz wrzesień. W celu identyfikacji poszczególnych gatunków zwierząt na pieszo skontrolowano cały obszar badań.

Sprawdzenie terenu pod kątem występowania płazów zrealizowano za pomocą bezpośrednich obserwacji i nasłuchu. Wykrywanie gadów prowadzono poszukując siedlisk odpowiadających wymaganiom biologii gatunku. Uwzględniono dane z ekologii gatunków i ich wymagania w zakresie niszy pokarmowej i rozrodczej.

Podczas obserwacji ptaków notowano stwierdzenia poszczególnych gatunków, zachowania osobników wskazujące na obecność lęgu (śpiewający samiec, głosy zaniepokojenia, ptaki z pokarmem albo z materiałem na gniazdo). Obszar objęty badaniami terenowymi skontrolowano również pod kątem obecności gniazd ptasich.

W przypadku ssaków zastosowano metodę bezpośredniej obserwacji gatunków, tropów, odchodów i innych śladów bytowania w badanych obszarze. Ponadto cały obszar badań

sprawdzono pod kątem obecności nor, legowisk, miejsc schronienia, atrakcyjności obszaru jako miejsca żerowania itp.

Poniżej zamieszczono wyniki obserwacji w odniesieniu do poszczególnych grup zwierząt.

Płazy

Mała wilgotność terenu nie stwarza dogodnych warunków bytowania dla płazów. Znacznie dogodniejsze warunki pod tym względem panują np. w dolinach rzek, w rejonach występowania zbiorników wodnych. W sąsiedztwie opisywanego terenu, na którym prowadzona jest eksploatacja piasków nie występują rzeki ani zbiorniki wodne. Nie ma tu w pobliżu miejsc, które mogłyby stanowić potencjalne miejsca rozrodu, żerowania oraz lokalne szlaki migracji płazów i małych zwierząt, w tym zwierząt związanych ze środowiskiem gruntowo – wodnym. W obszarze przekształconym w wyniku robót górniczych, z uwagi na charakter prowadzonych prac (eksploatacja złóż) przemieszczane są masy ziemne co w konsekwencji powoduje powstawanie nierówności i zagłębień terenu. Podczas intensywniejszych opadów deszczu w zagłębieniach tych może okresowo gromadzić się woda. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że są to płytkie zagłębienia a więc woda szybko wysycha nie stanowią one potencjalnych miejsc rozrodu dla płazów. Dodatkowo intensywne użytkowanie terenu i postępujące na bieżąco przekształcenia tego obszaru powodują, że nie ma tu stosunkowo stałych miejsc, w których mogłaby przez dłuższy czas pozostawać nagromadzona woda opadowa dając płazom możliwości użytkowania/rozrodu.

Kontrole terenowe przeprowadzono na początku kwietnia oraz we wrześniu. Podczas prac terenowych skupiono się na poszukiwaniu osobników (zarówno dorosłych jak i form młodocianych) oraz potencjalnych siedlisk, miejsc, które mogłyby stanowić dogodne siedliska dla płazów. Przeprowadzono rozpoznanie terenu pod kątem możliwości występowania szlaków migracji, uwzględniając dogodne siedliska w sąsiedztwie oraz uwarunkowania badanego terenu. Podczas zrealizowanych badań terenowych nie stwierdzono występowania płazów (nie napotkano zarówno dorosłych osobników jak i form młodocianych). Nie zidentyfikowano również miejsc, które mogłyby świadczyć o przemieszczaniu się tej grupy zwierząt, stałym czy okresowym ich bytowaniu w obrębie terenu objętego badaniami.

Uwzględniając warunki środowiskowe, konfigurację terenu oraz wyniki obserwacji terenowych można założyć, że dalsza eksploatacja zarówno złoża „Dębiny Osuchowskie 1” jak i pozostałych złóż występujących w sąsiedztwie nie będzie negatywnie wpływać na ewentualnie bytującą w najbliższej okolicy populację płazów. Podkreślić tu jednak należy, że w sytuacji zauważenia płazów na terenie kopalni, należy schwytać je w sposób nie powodujący ich zranienia bądź zabicia i przenieść w bezpieczne dla nich miejsce poza teren robót górniczych.

Z uwagi na fakt, że po zakończeniu eksploatacji złóż oraz wykonaniu rekultywacji w opisywanym rejonie powstanie zbiornik wodny, powstaną również dodatkowe siedliska dla fauny ziemno – wodnej. Warunkiem poprawnej rekultywacji po zakończeniu eksploatacji złóż w opisywanej lokalizacji, powinno być uformowanie jednej ze ścian wyrobiska w taki sposób, aby umożliwić zwierzętom swobodne przemieszczanie się.

Biorąc pod uwagę aktualne zagospodarowanie terenów sąsiadujących z terenami eksploatacji oraz powstanie zbiornika po zakończeniu eksploatacji złóż, powstaną dogodne warunki do bytowania płazów. Ta grupa zwierząt prowadzi wodno – lądowy tryb życia

a z tym wiąże się zjawisko sezonowych migracji – wiosną do miejsc rozrodu (wody) a jesienią w poszukiwaniu miejsc do zimowania. Płazy jako miejsca zimowania wykorzystują przede wszystkim schroniska lądowe. Z reguły są to naturalne zagłębienia, norki, wykroty, sterty gałęzi czy przestrzenie między korzeniami drzew, które, osłonięte dodatkowo roślinnością i opadłymi liśćmi, zapewniają im ochronę przed zimnem. Ważną kwestią, na którą należy zwrócić uwagę, planowane docelowe zagospodarowanie terenów poeksploatacyjnych zapewni dogodne połączenia siedlisk wodnych i lądowych płazów. W opisywanym rejonie nie będą występować zagrożenia dla szlaków migracji płazów. Docelowe bliskie sąsiedztwo siedliska wodnego (zbiornik wodny jaki powstanie w wyniku rekultywacji terenów przekształconych) i lądowego (tereny leśne występujące w sąsiedztwie terenów przekształconych) zapewni płazom bezpieczne przemieszczanie się z miejsc zimowania do miejsc rozrodu i odwrotnie.

Gady

Podczas obserwacji terenowych, które zrealizowano w terminach jak podano dla płazów, nie stwierdzono w obrębie badanego terenu obecności gadów ani też śladów obecności tych zwierząt m.in. w postaci otworów wejściowych do nor. Znacznie dogodniejsze warunki bytowania dla gadów występują w okolicznych terenach leśnych. W obszarze objętym badaniami nie występują siedliska odpowiadające wymaganiom biologii tego gatunku. Tereny przekształcone w wyniku robót górniczych w opisywanym rejonie z uwagi na aktualny stan zagospodarowania nie zapewniają również dostępu do pożywienia dla tej grupy zwierząt.

Ptaki

Podczas kontroli przeprowadzonych na powierzchni terenu objętego badaniami nie stwierdzono obecności gniazd ptasich. Dotyczy to zarówno obszarów zadrzewionych występujących w rejonie eksploatacji (w obrębie obszaru objętego badaniami, tj. w strefie 100 m od granic działek nr ewid 1/1 i 2/1) jak również istniejących ścian wyrobisk eksploatacyjnych. Jednak z uwagi na stan zagospodarowania terenów sąsiadujących z terenami eksploatacji piasków, należy założyć, że opisywany rejon jest użytkowany przez ptactwo. Bliskość siedzib ludzkich oraz obecność pól uprawnych stanowią dla gatunków ptaków miejsca ułatwionego zdobywania pokarmu. Natomiast sąsiedztwo terenów leśnych zapewnia ptactwu dogodne warunki do zakładania gniazd. W czasie prac terenowych prowadzono nasłuchy oraz obserwacje przez lornetkę w celu identyfikacji poszczególnych gatunków ptaków. Wykonano łącznie 3 kontrole terenowe: w pierwszej dekadzie kwietnia (1 kontrola), w pierwszej dekadzie czerwca (1 kontrola) oraz w pierwszej dekadzie września (1 kontrola). Podczas wizyty w terenie zaobserwowano i zanotowano odgłosy następujących gatunków ptaków:

- pustułka *Falco tinnunculus*^{1 2}
- kuropatwa *Pedrix pedrix*³
- pliszka siwa *Motacilla alba*^{1 3}
- wróbel *Passer domesticus*^{1 3}
- sroka *Pica pica*³
- wrona *Corvus cornix*²
- kopciuszek *Phoenicurus ochruros*^{1 3}
- kos *Turdus merla*^{1 3}
- szpak *Turnus vulgaris*^{1 3}

- bogatka *Parus major*^{1 3}
- zięba *Fringilla coelebs*^{1 3}
- mazurek *Passer montanus*^{1 3}

¹ gatunek chroniony prawem krajowym

² gatunek korzystający z terenów sąsiadujących z terenami eksploatacji piasków

³ możliwość gnieźdzenia się na otaczających terenach

Na analizowanym obszarze stwierdzono występowanie głównie gatunków pospolitych i licznych, związanych z krajobrazem polnym i leśnym. Z uwagi na charakter zagospodarowania terenu inwestycji, nie jest on dogodnym miejscem do bytowania i gnieźdzenia się ptactwa. Znacznie dogodniejsze warunki pod tym względem panują w pobliskich terenach leśnych. Intensywne użytkowanie terenu inwestycji oraz brak skupisk drzew i krzewów uniemożliwia ptakom gnieźdzenie się na tym terenie. Zarówno teren złoża „Dębiny Osuchowskie 1” jak i tereny złóż w jego rejonie stanowią nieużytki jako czynne wyrobiska eksploatacyjne w obrębie których jedynie w tych partiach wyrobisk, gdzie okresowo została zaniechana eksploatacja roślinność wkroczyła w drodze naturalnej sukcesji. Szata roślinna jest tu bardzo uboga, złożona z pojedynczych roślin niezakrywających podłoża a większość terenu jest jej całkowicie pozbawiona. Niewiele lepsza sytuacja panuje w obrębie działki o nr ewid. 1/1 która w stanie obecnym stanowi stare wyrobisko poeksploatacyjne. Roślinność tu występująca nie zapewnia jednak należytych warunków dla gnieźdzenia się ptactwa. Jednocześnie teren inwestycji z uwagi na sposób użytkowania i zagospodarowania w stanie obecnym nie stanowi też bazy żerowiskowej.

Po wyeksploatowaniu zasobów ze złóż w opisywanym rejonie zostanie przeprowadzona rekultywacja terenu pogórniczego w kierunku wodnym. W opisywanej lokalizacji powstanie zbiornik wodny, którego obecność przyczyni się do zwiększenia różnorodności siedlisk a tym samym powstaną dogodne warunki do bytowania ptactwa wodnego. Suche skarpy wyrobisk poeksploatacyjnych zostaną zakrzewione, co sprzyjać będzie zakładaniu gniazd przez ptaki.

Dalsza eksploatacja piasków w opisywanej lokalizacji w żaden sposób nie zagrozi ptactwu bytującemu i gnieźdzącemu się na okolicznych terenach.

Ssaki

Podczas przeprowadzonych kontroli terenowych w obrębie terenu objętego badaniami nie napotkano żadnych przedstawicieli ssaków ani też śladów, które świadczyłyby o wykorzystywaniu/użytkowaniu terenu badań przez gatunki ssaków. Biorąc jednak pod uwagę aktualny stan zagospodarowania terenów sąsiadujących z obszarem przekształconym w wyniku eksploatacji piasków, zwłaszcza obecność terenów leśnych oraz gruntów użytkowanych rolniczo, należy założyć, że na terenach złóż, w tym na terenie złoża „Dębiny Osuchowskie 1” mogą pojawiać się przedstawiciele ssaków dziko żyjących, związanych ze środowiskiem polno - leśnym. Przy czym biorąc pod uwagę fakt, że w opisywanym rejonie cały czas trwają prace wydobywcze piasków, a więc obecni są pracownicy kopalni, pracuje sprzęt górniczy, ewentualne pobyty zwierząt na terenach eksploatacji mogą być dosłownie chwilowe. Wprawdzie eksploatacja piasków w opisywanym rejonie trwa od wielu lat, a więc przedstawiciele fauny najpewniej przystosowały się już do panujących tu warunków, to instynkty zwierząt dziko żyjących „nakazują” im poszukiwanie miejsc pozbawionych regularnej ingerencji człowieka, zwłaszcza jeśli chodzi o wybór miejsc rozrodu. Dogodne warunki pod tym względem panują właśnie w obrębie występujących w sąsiedztwie terenów

leśnych, z dala od rejonu zagrożonego ingerencją człowieka. Atrakcyjnymi obszarami dla poszczególnych gatunków ssaków, jako miejsce ułatwionego zdobywania pokarmu mogą być rozciągające się w sąsiedztwie terenów przekształconych robotami górniczymi tereny rolne (pola oraz łąki). Do przykładowych gatunków ssaków w opisywanym rejonie należeć będą m.in.: sarny, dziki, zające, lisy, drobne gryzonie (np. mysz polna, mysz leśna), kuna.

Ryby

Zarówno na terenie inwestycji jak i w jej sąsiedztwie z uwagi na brak akwenów wodnych, rzek, jezior nie stwierdzono występowania gatunków ryb. Dogodne warunki do życia tej grupy zwierząt pojawić się mogą dopiero po zakończeniu eksploatacji kopalin i rekultywacji terenu pogórniczego w opisywanym rejonie, gdyż w dnach wyrobisk poeksploatacyjnych pozostawione zostaną zbiorniki wodne.

Bezkęgowce

W tym konkretnym przypadku skoncentrowano się na obserwacjach bezkręgowców lądowych, zwłaszcza motyli. Ze względu na wymagania siedliskowe oraz dużą wrażliwość na zmiany w środowisku, motyle są doskonałymi organizmami wskaźnikowymi. Na powierzchni terenu objętej badaniami bezpośrednimi nie zaobserwowano przedstawicieli tej grupy zwierząt ani innych zwierząt bezkręgowych, w tym przedstawicieli gatunków objętych ochroną. Nie stwierdzono również występowania gatunków roślin będących roślinami pokarmowymi rzadkich gatunków motyli. Chodzi tu przede wszystkim o krwiściąg lekarski *Sanguisorba officinalis* czy rdest węzownik *Polygonum bistorta*.

Dalsza eksploatacja złóż w opisywanym rejonie związana będzie z przemieszczaniem mas ziemnych na etapie przygotowywania do eksploatacji tych rejonów, gdzie nadkład jeszcze występuje. Zdjęta zostanie pokrywa glebowa zasiedlona przez właściwą dla tego miejsca agrocenozę. Ze względu na możliwość występowania drobnych zwierząt, również w środowisku glebowym (fauna glebowa), prace ziemne związane ze zdejmowaniem wierzchniej warstwy gleby oraz nadkładu z terenu planowanego pod eksploatację będą przeprowadzone poza okresem lęgowym, tak aby poszczególne gatunki fauny były zdolne opuścić teren planowanych robót i skorzystać z siedlisk położonych poza terenem inwestycji.